PIERWSZA ŁAWKA · ZESTAW KART PRACY · JĘZYK POLSKI · KLASA 8

Dział 8. Tekst nieliteracki, streszczenie i formy użytkowe na egzaminie

Tekst popularnonaukowy i publicystyczny, gatunki dziennikarskie, temat i główna myśl, fakt i opinia, relacje między akapitami, streszczenie i parafraza, manipulacja językowa, zaproszenie i ogłoszenie za 3 punkty (5 elementów i 2 argumenty). Sześć kart pracy: teoria z przykładami, ćwiczenia, utrwalenie, zastosowanie i dwa równoległe sprawdziany – z pełnym kluczem odpowiedzi.

Karta	Temat	Zadania
1	**Tekst nieliteracki, streszczenie i formy użytkowe na egzaminie – najważniejsze wiadomości** Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka	5 zad. 18 pkt
2	**Tekst nieliteracki, streszczenie i formy użytkowe na egzaminie – ćwiczenia podstawowe** Sprawdzam, czy rozumiem podstawy	3 zad. 12 pkt
3	**Tekst nieliteracki, streszczenie i formy użytkowe na egzaminie – utrwalenie** Zadania o wyższym poziomie trudności	5 zad. 12 pkt
4	**Tekst nieliteracki, streszczenie i formy użytkowe na egzaminie – w praktyce** Tekst, źródło, doświadczenie lub sytuacja z życia	3 zad. 16 pkt
5	**Sprawdzian: Tekst nieliteracki, streszczenie i formy użytkowe na egzaminie – grupa A** 25 minut · 17 pkt	5 zad. 17 pkt
6	**Sprawdzian: Tekst nieliteracki, streszczenie i formy użytkowe na egzaminie – grupa B** 25 minut · 17 pkt	5 zad. 17 pkt

Jak korzystać z zestawu

- Karta 1 zawiera najważniejsze wiadomości i przykłady – od niej warto zacząć.
- Karty 2–4 to ćwiczenia podstawowe, utrwalenie oraz zastosowanie wiedzy w tekście, na źródle lub w sytuacji z życia.
- Karty 5 i 6 to równoległe sprawdziany (grupa A i grupa B) z tymi samymi typami zadań i tą samą punktacją – gotowe na lekcję.
- Każda karta mieści się na osobnych stronach i ma własną punktację – można ją wydrukować osobno jako pracę domową, kartkówkę lub zastępstwo.
- Klucz odpowiedzi do wszystkich kart znajduje się na końcu zestawu. Wersja DOCX pozwala dowolnie edytować zadania.

Materiał oryginalny. Podstawa programowa 2017 w brzmieniu z 2024 r. (Dz.U. 2024 poz. 996). Pisownia według zasad od 1.01.2026. Do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami.

Tekst nieliteracki, streszczenie i formy użytkowe na egzaminie – najważniejsze wiadomości

Teoria w pigułce, przykłady i rozgrzewka

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 18 pkt

Przypomnij sobie

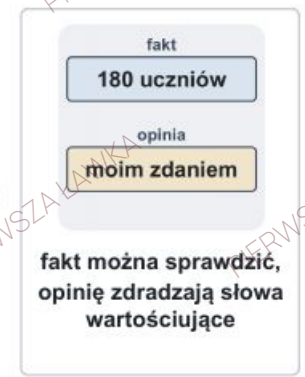
- **Tekst nieliteracki na egzaminie** to tekst popularnonaukowy albo publicystyczny (razem z tekstem literackim – najwyżej 1000 wyrazów). **Popularnonaukowy** przekazuje wiedzę w przystępny sposób: objaśnia terminy, podaje dane i przykłady. **Publicystyczny** komentuje ważne sprawy bieżące, zawiera opinie autora i próbuje przekonać czytelnika.
- **Gatunki dziennikarskie**: artykuł (informuje i wyjaśnia), reportaż (relacja z miejsca zdarzeń z opisem ludzi i faktów), wywiad (rozmowa w formie pytań i odpowiedzi).
- **Temat** to to, o czym jest tekst (*sen nastolatków*). **Główna myśl** to najważniejsze stwierdzenie autora na ten temat (*Nastolatki potrzebują więcej snu, niż dostają, a ekrany im to utrudniają.*).
- **Fakt** można sprawdzić (*W ankiecie wzięło udział 180 uczniów.*). **Opinia** to ocena lub przekonanie (*To najważniejszy problem szkoły.*). Opinie zdradzają słowa wartościujące: *najlepszy, szkodliwy, niestety, moim zdaniem*.
- **Relacje między akapitami**: kolejny akapit może podawać przykład, rozwijać myśl, wskazywać przyczynę lub skutek, przeciwstawiać się poprzedniemu (*jednak, tymczasem*) albo podsumowywać.
- **Streszczenie** według CKE podaje temat tekstu i najważniejsze informacje na ten temat – w uogólnieniu, własnymi słowami, bez szczegółów, cytatów i własnych opinii. Najczęstsze błędy: źle określony temat i drobiazgowe wyliczanie treści kolejnych akapitów.
- **Parafraza** to przekazanie cudzej myśli własnymi słowami, bez zmiany jej sensu.
- **Manipulacja językowa** to wpływanie na odbiorcę nieuczciwymi sposobami: uogólnienia (*wszyscy wiedzą*), fałszywy wybór (*albo zakaz, albo chaos*), straszenie, słowa silnie nacechowane zamiast faktów, powoływanie się na nieznane autorytety (*naukowcy twierdzą*).

Element	Zaproszenie	Ogłoszenie
kto?	kto zaprasza (np. Samorząd Uczniowski)	kto ogłasza (nadawca)
kogo? / komu?	kogo zaprasza (np. uczniów klas 7–8)	dla kogo jest informacja
co?	na co zaprasza (nazwa i temat wydarzenia)	co ogłasza (wydarzenie, zbiórka, nabór)
kiedy?	data i godzina	data i godzina
gdzie?	dokładne miejsce	dokładne miejsce

+ 2 argumenty	zachęta do przyjścia	zachęta do udziału

- **Dwa argumenty**: **co najmniej jeden** musi dotyczyć tematyki wydarzenia (*Poznacie trzy sposoby sprawdzania źródeł.*). Argument ogólny (*Będzie poczęstunek.*) może być tylko drugim argumentem.
- **Punktacja formy użytkowej (0–3 pkt)**. Treść i forma: 2 pkt – 5 elementów i 2 argumenty, w tym co najmniej 1 tematyczny; 1 pkt – 4 elementy i 2 argumenty (w tym tematyczny) albo 5 elementów i tylko 1 argument, albo 5 elementów i 2 argumenty bez związku z tematyką; 0 pkt – 3 elementy lub mniej. Poprawność: 1 pkt, gdy łącznie są najwyżej **2** błędy (językowe, ortograficzne, interpunkcyjne). Przy dacie zawsze podaj godzinę.

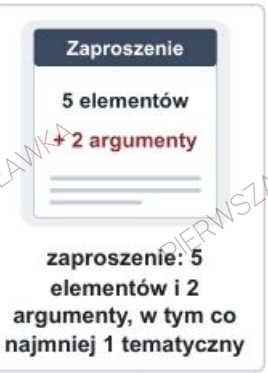
Tekst, streszczenie, zaproszenie

fakt można sprawdzić, opinię zdradzają słowa wartościujące

streszczenie: temat i najważniejsze informacje, bez szczegółów

zaproszenie: 5 elementów i 2 argumenty, w tym co najmniej 1 tematyczny

przy dacie zawsze podaj godzinę, np. 17 marca, godz. 12.30

Przykłady z wyjaśnieniem

Przykład 1. Streść akapit: *„Jerzyki spędzają w powietrzu prawie całe życie: polują i piją w locie, a nawet śpią. Na ziemię niemal nigdy nie siadają, bo mają bardzo krótkie nogi. Gniazda zakładają w szczelinach budynków. Gdy ludzie ocieplają bloki, zamykają te szczeliny i ptaki tracą domy.”*

Źle: *Jerzyki polują i piją w locie, mają krótkie nogi, gniazdują w szczelinach…* (wyliczanie szczegółów). Dobrze: *Tekst opisuje jerzyki – ptaki, które niemal całe życie spędzają w locie – i wyjaśnia, że ocieplanie budynków odbiera im miejsca na gniazda.* Jest temat i najważniejsze informacje w uogólnieniu.

Przykład 2. Sprawdź, czy zaproszenie spełnia wymagania: *Samorząd Uczniowski zaprasza uczniów klas siódmych i ósmych na spotkanie z dziennikarką „Jak rozpoznać fałszywą wiadomość?”. Spotkanie odbędzie się w środę 17 marca 2027 r. o godz. 12.30 w bibliotece szkolnej. Nauczycie się sprawdzać, skąd pochodzi zdjęcie w internecie. Najaktywniejsi uczestnicy otrzymają poradnik o bezpieczeństwie w sieci.*

Kto – Samorząd Uczniowski; kogo – uczniów klas 7 i 8; na co – spotkanie z dziennikarką; kiedy – 17 marca 2027 r., godz. 12.30; gdzie – biblioteka szkolna. Argument tematyczny – nauka sprawdzania zdjęć; drugi argument – poradnik. Wszystkie wymagania spełnione: 2 pkt za treść i formę.

Przykład 3. Wydarzenie: warsztaty z pierwszej pomocy. Który argument dotyczy tematyki?

Nauczycie się układać poszkodowanego w pozycji bezpiecznej. – argument tematyczny. *Na koniec będzie pizza.* – argument ogólny; może być tylko drugim argumentem.

Zadania

1 **Przyporządkuj zdania do właściwej kolumny: fakt albo opinia.** ___ / 6 pkt

Biblioteka szkolna jest otwarta od 8.00 do 15.00. To była najciekawsza lekcja w tym roku.
W konkursie wzięło udział 42 uczniów. Aktorzy zagrali znakomicie.
Spektakl trwał dwie godziny. Szkoda czasu na takie konkursy.

fakt	opinia

2 **Połącz element zaproszenia z fragmentem tekstu. Wpisz literę.** ___ / 5 pkt

1. kto zaprasza
2. kogo zaprasza
3. na co
4. kiedy
5. gdzie

a) „w sali gimnastycznej”
b) „Klub Miłośników Książek”
c) „na turniej wiedzy o lekturach”
d) „w piątek 23 kwietnia 2027 r. o godz. 13.00”
e) „uczniów klas szóstych”

1 ____ 2 ____ 3 ____ 4 ____ 5 ____

3 **Oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.** ___ / 4 pkt

1. Streszczenie podaje temat tekstu i najważniejsze informacje.	P	F
2. W streszczeniu trzeba przepisać najciekawsze cytaty.	P	F
3. W streszczeniu nie wyrażamy własnej opinii o tekście.	P	F
4. Streszczenie powinno wymieniać wszystkie szczegóły z każdego akapitu.	P	F

4 **Wydarzenie to warsztaty fotograficzne. Który argument dotyczy tematyki wydarzenia? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.** ___ / 1 pkt

A. Spotkanie potrwa tylko godzinę.
B. Nauczycie się ustawiać światło w portretach.
C. Na koniec będzie słodki poczęstunek.
D. Wstęp jest bezpłatny.

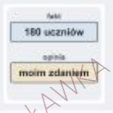
5 **Wyjaśnij różnicę między tematem a główną myślą tekstu. Napisz dwa zdania.** ___ / 2 pkt

Tekst nieliteracki, streszczenie i formy użytkowe na egzaminie – ćwiczenia podstawowe

KARTA 2/6

Sprawdzam, czy rozumiem podstawy

Imię i nazwisko: Data: Wynik: ..... / 12 pkt

Pamiętaj: fakt można sprawdzić, opinię zdradzają słowa wartościujące

1 Przeczytaj tekst i wykonaj zadania. ___ / 10 pkt

Dlaczego nastolatki chodzą spać tak późno?

(1) Wielu rodziców narzeka, że ich nastoletnie dzieci nie potrafią wieczorem zasnąć, a rano nie mogą się dobudzić. Często uznają to za lenistwo. Naukowcy zajmujący się snem tłumaczą jednak, że przyczyna tkwi przede wszystkim w biologii.

(2) W okresie dojrzewania zmienia się wewnętrzny zegar organizmu. Melatonina, czyli hormon, który przygotowuje nas do snu, zaczyna się wydzielać później niż u dzieci. Dlatego nastolatek, który kładzie się o 22.00, często długo leży z otwartymi oczami. Zasypia później, ale budzik dzwoni o tej samej godzinie.

(3) Tymczasem organizm nastolatka potrzebuje od ośmiu do dziesięciu godzin snu na dobę. Podczas snu mózg porządkuje wiadomości zdobyte w ciągu dnia i utrwala je w pamięci. Kto śpi za krótko, gorzej się koncentruje, szybciej się irytuje i słabiej zapamiętuje.

(4) Sprawę pogarszają ekrany. Światło telefonu czy tabletu opóźnia wydzielanie melatoniny, a ciekawe filmy i rozmowy pobudzają mózg. Moim zdaniem odłożenie telefonu godzinę przed snem to najprostszy i najtańszy sposób, by poprawić samopoczucie i wyniki w nauce.

Tekst przygotowany do zestawu

1.1 Jaki jest temat tekstu? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych. ___ / 1 pkt

A. zalety wczesnego wstawania

B. zasady korzystania z telefonu w szkole

C. przyczyny i skutki niedoboru snu u nastolatków

D. historia badań nad snem

1.2 Sformułuj główną myśl tekstu. Napisz jedno zdanie. ___ / 1 pkt

1.3 **Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe.** ___ / 4 pkt

1. Według tekstu nastolatki śpią za mało z powodu lenistwa.	P	F
2. Melatonina u nastolatków zaczyna się wydzielać później niż u dzieci.	P	F
3. Podczas snu mózg utrwala wiadomości w pamięci.	P	F
4. Autor radzi korzystać z telefonu tuż przed snem.	P	F

1.4 **Wyjaśnij, jaki związek łączy akapit 3. z akapitem 2.** ___ / 1 pkt

1.5 **Wypisz z akapitu 4. zdanie, które wyraża opinię autora.** ___ / 1 pkt

1.6 **Streść tekst. Napisz od 30 do 50 wyrazów.** ___ / 2 pkt

2 **Przekształć zdanie tak, aby zachować jego sens. Użyj innych słów.** ___ / 1 pkt

„Kto śpi za krótko, gorzej się koncentruje i słabiej zapamiętuje.”

3 **Tekst przedstawia rozmowę dziennikarza z ratownikiem górskim w formie pytań i odpowiedzi. Jaki to gatunek dziennikarski? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.** ___ / 1 pkt

A. wywiad **B.** reportaż **C.** recenzja **D.** artykuł

PIERWSZA ŁAWKA

Sprawdzian: Tekst nieliteracki, streszczenie i formy użytkowe na egzaminie – grupa A

KARTA 5/6

25 minut · 17 pkt

Imię i nazwisko: ..... Data: ..... Wynik: ..... / 17 pkt

1 Przeczytaj tekst i wykonaj zadania. ___ / 7 pkt

Pszczoły w mieście

(1) Na dachach biurowców, hoteli i teatrów w wielu europejskich miastach stoją dziś ule. Miejskie pszczelarstwo przestało być ciekawostką.

(2) Pszczołom w mieście często żyje się lepiej, niż mogłoby się wydawać. W parkach, na skwerach i balkonach przez cały sezon kwitną różne rośliny, a na polu uprawnym rośnie zwykle jeden gatunek, który kwitnie krótko. W mieście pszczoły rzadziej mają też kontakt ze środkami ochrony roślin.

(3) Specjaliści ostrzegają jednak, że uli nie może przybywać bez końca. Pszczoła miodna konkuruje o pokarm z dzikimi pszczołami, na przykład z murarkami i trzmielami. Gdy uli jest za dużo, dzikim owadom brakuje nektaru.

(4) Dlatego najlepiej pomagać wszystkim zapylaczom naraz: sadzić rośliny miododajne i zostawiać fragmenty niekoszonych trawników.

Tekst przygotowany do zestawu

1.1 Jaki jest temat tekstu? Wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych. ___ / 1 pkt

A. historia pszczelarstwa w Europie

B. pszczoły w mieście i sposoby pomagania zapylaczom

C. produkcja miodu na wsi

D. budowa ciała pszczoły miodnej

1.2 Na podstawie tekstu oceń prawdziwość podanych stwierdzeń. Wybierz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe. ___ / 3 pkt

1. W mieście przez cały sezon kwitną różne rośliny.	P	F
2. Pszczoła miodna nie konkuruje z dzikimi pszczołami.	P	F
3. Autor zachęca do zostawiania fragmentów niekoszonych trawników.	P	F

1.3 Sformułuj główną myśl tekstu. Napisz **jedno** zdanie. ___ / 1 pkt

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Tekst nieliteracki, streszczenie i formy użytkowe na egzaminie – zestaw 6 kart pracy z kluczem i powtórką, klasa 8

Podgląd pokazał 7 z 20 stron. Pełna wersja: 20 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Karta 1: Tekst nieliteracki, streszczenie i formy użytkowe na egzaminie – najważniejsze wiadomości – 5 zadań, 18 pkt
- Karta 2: Tekst nieliteracki, streszczenie i formy użytkowe na egzaminie – ćwiczenia podstawowe – 3 zadania, 12 pkt
- Karta 3: Tekst nieliteracki, streszczenie i formy użytkowe na egzaminie – utrwalenie – 5 zadań, 12 pkt
- Karta 4: Tekst nieliteracki, streszczenie i formy użytkowe na egzaminie – w praktyce – 3 zadania, 16 pkt
- Karta 5: Sprawdzian: Tekst nieliteracki, streszczenie i formy użytkowe na egzaminie – grupa A – 5 zadań, 17 pkt
- Karta 6: Sprawdzian: Tekst nieliteracki, streszczenie i formy użytkowe na egzaminie – grupa B – 5 zadań, 17 pkt Karta 1 przypomina najważniejsze wiadomości z przykładami.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail

pierwszalawka.pl/material/jezyk-polski-klasa-8-dzial-08-tekst-nieliteracki-streszczenie-i-formy-uzytkowe-na-egzam